

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ДИСЦИПЛІНИ «РОЗВІДКА ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ СПРОТИВ»

PEDAGOGICAL TECHNOLOGY OF TRAINING FUTURE OFFICERS OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE IN THE DISCIPLINE «INTELLIGENCE AND NATIONAL RESISTANCE»

У статті проведено обґрунтування педагогічної технології навчання майбутніх офіцерів Національної гвардії України дисципліни «Розвідка та національний спротив». Зазначено, що педагогічна технологія визначається сьогодні як процес створення адекватної до потреб і можливостей особистості і суспільства теоретично обґрунтованої навчально-виховної системи соціалізації, особистісного й професійного розвитку та саморозвитку людини в освітній установі, визначено основні ознаки педагогічної технології.

Проаналізовано наукову літературу з проблеми розробки педагогічних технологій та зазначено, що педагогічна технологія має на меті активізувати пізнавальну діяльність курсантів. При цьому характер навчання курсантів стає саме активним, коли з'являються елементи творчості, самостійності, переважає креативне навчання, що спонукає до інформаційного пошуку та конструювання власного навчального продукту. Педагогічну технологію навчання курсантів розвідці та національному спротиву побудовано на трьох рівнях: науковий рівень (частина педагогічної науки, яка вивчає та розробляє цілі, зміст і методи навчання та проектує педагогічні процеси), процесуально-описовий рівень (сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення запланованих результатів навчання), процесуально-дієвий (здійснення технологічного процесу, функціонування всіх особистісних, інструментальних, методичних та інших педагогічних засобів).

Для активізації пізнавальної діяльності курсантів використовуються такі прийоми, як постановка запитань при викладі нового матеріалу, застосування критичного мислення, відпрацювання окремих практичних вправ, ситуаційних завдань, застосування наочних приладів та технічних засобів навчання.

Для реалізації навчальних завдань запропоновано застосовувати для навчання курсантів воєнну гру, наведено її призначення, види, структуру, дидактичні умови.

Ключові слова: майбутні офіцери НГУ, професійна підготовка, педагогічна техно-

логія, розвідка та національний спротив, воєнна гра.

The article provides a justification for the pedagogical technology of training future officers of the National Guard of Ukraine in the discipline «Intelligence and national resistance». It is noted that pedagogical technology is defined today as the process of creating a theoretically grounded educational and educational system of socialization, personal and professional development and self-development of a person in an educational institution that is adequate to the needs and capabilities of the individual and society, and the main features of pedagogical technology are identified.

The scientific literature on the problem of developing pedagogical technologies is analyzed and it is noted that pedagogical technology aims to activate the cognitive activity of cadets. At the same time, the nature of cadets' learning becomes active when elements of creativity and independence appear, and creative learning prevails, which encourages information search and construction of one's own educational product.

The pedagogical technology of teaching cadets intelligence and national resistance is built on three levels: the scientific level (a part of pedagogical science that studies and develops the goals, content and methods of training and designs pedagogical processes), the procedural-descriptive level (a set of goals, content, methods and means for achieving the planned learning outcomes), the procedural-effective level (implementation of the technological process, functioning of all personal, instrumental, methodological and other pedagogical means).

To activate the cognitive activity of cadets, such techniques are used as posing questions when presenting new material, applying critical thinking, practicing individual practical exercises, situational tasks, using visual aids and technical means of learning.

To implement the educational tasks, it is proposed to use a war game for training cadets, its purpose, types, structure, didactic conditions are given.

Key words: future officers of the National Guard, professional training, pedagogical technology, intelligence and national resistance, war game.

УДК 378.2

DOI <https://doi.org/10.32782/ip/88.37>

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Пристінський Р.В.,
orcid.org/0000-0004-0871-2608

докт. філос.,

заступник начальника кафедри тактики

Навчально-науковий інститут

забезпечення державної безпеки

Національної академії

Національної гвардії України

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сучасний стан України характеризується значним економічним спадом через повномасштабну війну, яка руйнує інфраструктуру та промисловість, а також спричиняє нестачу працівників та демографічну кризу. Загальне соціально-економічне відновлення сповільнюється, а ВВП зростає повільніше, ніж очікувалося, що відображає складні виклики війни. Суттєвої кризи зазнає сьогодні і вища освіта України.

У той же час підвищуються вимоги до підготовки військових фахівців, зокрема до офіцерських кадрів, які повинні мати високий рівень професійної компетентності, психологічної готовності та патріотизму, прагнення до професійного зростання тощо [1]. Актуальним як ніколи стає потреба у створенні нових концепцій та технологій підготовки офіцерів Національної гвардії України у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ), особливо в аспекті їх тактичної підготовки,

підготовки до функцій розвідки та національного спротиву.

Освітні програми підготовки офіцерів НГУ сьогодні чітко вимагають, щоб офіцери НГУ окрім високої професійної компетентності, мали розвинуті навички в організації та здійсненні заходів із забезпечення кібербезпеки, інформаційної безпеки, захисту оборонного і науково-технічного потенціалу, об'єктів критичної інфраструктури, порушення функціонування яких може завдати шкоду життєво важливим національним інтересам.

Таким чином, технологічні аспекти навчання курсантів НГУ дисципліні «Розвідка та національний спротив» усе гостріше постають на порядку денному підготовки військовослужбовців НГУ.

Аналіз наукових джерел і публікацій. Проблема професійної підготовки майбутніх фахівців знайшла відображення у працях Г. Васяновича, Н. Ничкало, П. Лузана та ін. Дослідження концепцій підготовки офіцерів в Україні проводилися В. Ягуповим, О. Бойком та іншими. Психолого-педагогічні проблеми підготовки фахівців у ВВНЗ розробляли О. Диденко, В. Васищев, В. Пасічник, О. Керницький та інші.

На сьогодні досліджувалися такі проблеми підготовки майбутніх фахівців до здійснення військово-професійної діяльності: формування соціально-правової компетентності курсантів (О. Данильченко), психологічної готовності курсантів-льотчиків (О. Керницький), готовності до управлінської діяльності (О. Бойко), проблеми готовності майбутніх офіцерів авіації до миротворчої діяльності (А. Савицька), підготовки офіцерів прикордонників (Ю. Кузь) та інші.

Метою статті є обґрунтування та розробка педагогічної технології навчання майбутніх офіцерів Національної гвардії України дисципліні «Розвідка та національний спротив».

Виклад основного матеріалу. Різноманітні аспекти теорії і практики педагогічної технології розробляли дослідники Дж. Брунер, А. Ламсдейн, Т. Сакамото, Р. Томас, О. Коваленко, Н. Ничкало, С.Сисоєва та ін.

Для формування такої компетентності майбутніх офіцерів у сфері розвідки та національного спротиву необхідно мати ефективний інструмент. І, на нашу думку, ним може стати педагогічна технологія як системний метод навчання. Дослідниками педагогічна технологія визначається «як процес створення адекватної до потреб і можливостей особистості і суспільства теоретично обґрунтованої навчально-виховної системи соціалізації, особистісного й професійного розвитку та саморозвитку людини в освітній установі, яка, внаслідок упорядкованих професійних дій педагога при оптимальності ресурсів і зусиль всіх учасників освітнього процесу, гарантовано забезпечує ефективну реалізацію свідомо визначеної

освітньої мети та можливість оптимального відтворення процесу на рівні, який відповідає рівню педагогічної майстерності педагога» [2].

Науковцями названо такі основні ознаки педагогічної технології [3]: назва технології, яка відображає основні якості, принципову ідею, сутність системи навчання; концептуальна частина: цільові настанови й орієнтації, основні ідеї та принципи; особливості змісту навчання: орієнтація на особистісні структури, способи розумових дій, самокеровані механізми особистості, сфера моральних, вольових і професійних якостей; обсяг і характер змісту військово-професійної освіти; дидактична структура (навчальний план, програми, форми та методи викладання); програмно-методичне забезпечення: навчальні плани й програми, навчальні та методичні посібники, наочні та технічні засоби навчання, діагностичний інструментарій; процесуальні характеристики: мотиваційна характеристика, особливості застосування методів і засобів навчання; організаційні форми освітнього процесу; особливості управління освітнім процесом; категорія слухачів тощо.

Педагогічна технологія навчання має на меті активізувати пізнавальну діяльність курсантів. При цьому характер навчання курсантів стає саме активним, коли з'являються елементи творчості, самостійності, переважає креативне навчання, що спонукає до інформаційного пошуку та конструювання власного навчального продукту [4]. При такій організації курсанти здобувають знання та навички завдяки творчому їх використанню на практиці, що формує активність особистості та стимулює до ініціативи у майбутній службі у військових підрозділах НГУ.

Педагогічна технологія навчання курсантів дисципліні «Розвідка та національний спротив» поєднує 3-и рівні: науковий рівень (частина педагогічної науки, яка вивчає та розробляє цілі, зміст і методи навчання та проектує педагогічні процеси), процесуально-описовий рівень (сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення запланованих результатів навчання), процесуально-дієвий (здійснення технологічного процесу, функціонування всіх особистісних, інструментальних, методичних та інших педагогічних засобів).

За змістом занять перший модуль – «Робота командира підрозділу НГУ щодо підготовки до виконання завдань з територіальної оборони» – передбачав ознайомлення курсантів з порядком дій у ролі командира підрозділу під час отримання бойового завдання, застосування способів планування (послідовного, паралельного, комбінованого) видачі попередніх бойових розпоряджень на підготовку бою підлеглим та контроль за їх виконанням, організації розвідки тощо.

Другий модуль – «Робота командира підрозділу під час виконання завдань з територіальної

оборони» передбачав практичне виконання курсантів роботи на посаді командира підрозділу, а саме: розробка попереднього плану дій у текстовальному та графічному вигляді, проведення аналізу варіантів дій, враховуючи певні фактори, які впливають на хід виконання завдання, застосування базового комплексу «Кропива» та видачі бойового наказу підлеглим. Матеріал знайомить з класифікацією командирських рішень, умовами прийняття командирських рішень за фахом, факторами, що впливають на процес прийняття рішень, моделями та підходами до прийняття командирських рішень щодо розвідки, курсанти знайомляться з видами інформації, її роллю у службі, моделлю комунікаційного процесу тощо.

Для активізації пізнавальної діяльності курсантів використовуються такі прийоми, як постановка запитань при викладі нового матеріалу, застосування критичного мислення, відпрацювання окремих практичних вправ, ситуаційних завдань, застосування наочних приладів та технічних засобів навчання.

Особливості ж активних методів навчання полягають у тому, що в їхній основі закладене спонукування до практичної й розумової діяльності, без якої немає руху вперед в оволодінні знаннями [5]. Активні методи навчання можуть бути використані на різних етапах: при початковому оволодінні знаннями, при закріпленні знань, при формуванні вмінь і навичок.

Залежно від спрямованості на формування системи знань або оволодіння вміннями і навичками активні методи навчання ділять на неімітаційні й імітаційні. Нами були використані такі імітаційні методи: аналіз конкретних бойових ситуацій, їх вирішення, виконання індивідуальних завдань; та ігрові: розігрування ролей як елементи воєнної гри, сама воєнна гра тощо.

Мета воєнної гри - визначити ставлення курсантів до конкретної складної ситуації, набути досвіду шляхом даної гри, допомогти навчитися через досвід та почуття. Воєнна гра – це форма відтворення реальної ситуації в умовах ведення бойових дій, змісту професійної діяльності шляхом моделювання та імітації систем відносин підлеглих. За допомогою імітації даної ситуації умов професійної діяльності, курсанти одержують можливість навчатися більш ефективно взаємодіяти. Можливе виявлення лідерських якостей, здатності приймати рішення в невизначеній ситуації та у обмежені терміни. На основі наявного професійного досвіду курсанти приймають рішення та у вигляді зворотного зв'язку демонструють результати своїх дій.

Воєнна гра являє вимагає від курсантів прояв у комплексі компетентностей, якими має володіти майбутній офіцер НГУ. Тобто процес вироблення й прийняття рішення для конкретної ситуації

в умовах послідовного методу роботи, для уточнення необхідних факторів, аналізу інформації, що додатково надходить і виробляється у ході воєнної гри.

Для реалізації навчальних завдань під час воєнної гри необхідно забезпечити певні дидактичні умови. По-перше, планування дидактичної воєнної гри вимагає максимальної професіоналізації її змісту. Тобто, завдання гри має враховувати специфіку діяльності, яку набуває курсант, особливості його майбутньої професійної діяльності як офіцера НГУ, а також моделювання різної бойової обстановки.

По-друге. Врахувати проблемність змісту заняття та механізм його представлення. При цьому ігрова навчальна діяльність курсанта представляє собою внутрішній продукт, стає результатом власної роботи. По-третє, обов'язковою умовою ефективності застосування воєнних ігор є також оптимальне співвідношення ігрового та дидактичного планів воєнної гри, бо тоді гра виступає засобом розвитку необхідних якостей особистості.

По-четверте. Постійна взаємодія учасників воєнних ігор на основі діалогічного та полілогічного спілкування, забезпечення розвитку ініціативності, самостійності та творчості курсантів. Сценарій гри повинен фактично відповідати сценарію реальної обстановки у бою.

Основна відмінність воєнних ігор тут від інших методів полягає у тому, що в них, при послідовному розв'язанні спільними зусиллями учасників гри ситуацій, відтворюються моделі професійної діяльності майбутніх офіцерів НГУ з розвідки і організації національного спротиву.

У воєнній грі курсанти вивчають складні ситуації у динаміці: прийняте рішення впливає на об'єкт, змінює його стан, відомі наслідки прийнятого рішення і є послідовний ланцюг рішень. І тут курсанти набувають не тільки професійних, але і ділових навичок: уміння адаптуватись у колективі, розуміти цілі та інтереси інших учасників гри, приймати самостійні та колективні рішення, що знадобиться у майбутній діяльності.

У науковій та методичній літературі опрацьовані основні вимоги до воєнних ігор. Нами враховані такі: конкретна ігрова ситуація; наявність моделі діяльності офіцерів НГУ з аналізу бойового завдання; розподіл ролей між учасниками гри; взаємодія учасників; наявність спільної мети; колективний аналіз отриманого завдання учасниками гри; аналіз всіх варіантів дій; наявність системи методів оцінки для учасників воєнної гри.

Воєнна гра - це багатоструктурне явище. Нами побудовано п'ять компонентів її структури:

1. Структура воєнної гри, включає у себе: ролі, які моделюють професійну діяльність офіцерів НГУ, що входять до імітованої соціальної системи; ролі, що необхідні для оперативного управління

ходом; ролі, що запроваджуються у гру для підвищення емоційної напруги учасників; ролі експертів, необхідні для подолання труднощів з оцінюванням.

2. Часові показники воєнної гри: підготовчий етап, вступна частина, основна частина (виконання воєнної гри), заключна частина та її аналіз.

3. Методична структура воєнної гри: методика проведення воєнної гри (сценарій) відповідно тематики; критерії та довідник щодо застосування системи оцінювання, технічні засоби навчання і наочне приладдя.

4. Організаційна структура гри включає: систему підготовки до проведення воєнної гри (підготовка керівництва щодо проведення воєнної гри, методичного і технічного забезпечення); управління воєнною грою (створення змагальності, творчості, управління графіком гри). Крім того, сюди входить розподіл учасників на групи і підгрупи з метою отримання найбільшого ефекту у процесі вирішення конкретного завдання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У статті проведено обґрунтування та розробка педагогічної технології навчання майбутніх офіцерів Національної гвардії України дисципліні «Розвідка та національний спротив».

Наведено основні ознаки педагогічної технології, визначено та описано її компоненти, етапи, структуру. У подальшому планується розробка варіантів проведення воєнної гри для курсантів ВВНЗ.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Данильченко О.А. Модель формування соціально-правової компетентності майбутніх офіцерів Національної гвардії України. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі*. Вип. 82. 2022. С. 36–40.

2. Дніпровська Т.В. Педагогічна технологія формування управлінської компетентності майбутніх інженерів автотранспорту та результати її впровадження. *Педагогіка та психологія*. 2016. Вип. 52. С. 117–123.

3. Керницький О.М., Пристінський Р.В. Методична компетентність майбутніх офіцерів Національної гвардії України: недоліки формування та шляхи покращення. *Науковий вісник львівської академії Національного авіаційного університету*. 2023. Вип. 13. С. 48–54.

4. Черніченко М.Ю. Структурні компоненти готовності майбутніх офіцерів Національної гвардії України до роботи з особовим складом. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. Випуск 69. Том 2. 2024. С. 172–175

Дата першого надходження рукопису до видання: 08.10.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 24.11.2025
Дата публікації: 19.12.2025